

# Udviklingsplan for Øster Velling og omegn

## Præsentation af Øster Velling

Øster Velling er en lille landsby 10 km vest for Randers med cirka 200 indbyggere.

Øster Velling ligger på toppen af en flad bakke med dejlig udsigt over Nørreådalene og ind til Randers. Byen er centrum i en fint bevaret stjerneudstykningsplan, som kan ses i landskabet, hele vejen rundt om byen. Hegn og diger viser opdelingen af jordstykkerne i det vidtstrakte landskab.



I omegnen findes en skøn natur med mulighed for vandretur i skoven og ud af smalle veje i fred og ro.

Øster Velling er i sin struktur således nogenlunde original. Langt de fleste veje og tilbageværende gårde ligger, hvor de har ligget gennem århundreder. Enkelte steder er den gamle forte stadig synlig langs vejene. Dog er langt størstedelen af de gamle fællesarealer i dag bebygget med småhuse.

I byen arbejdes der på, at Øster Velling forbliver et attraktivt sted at bo med et godt fællesskab og lokale aktiviteter.

## Historisk overblik

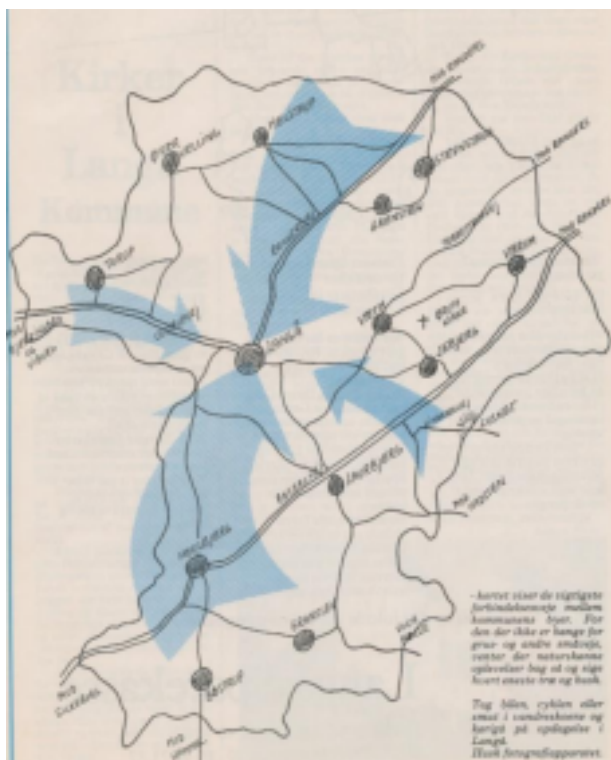
### Øster Velling by

I 1231 er selve Velling beskrevet som Wælling og i 1355 er Øster Velling beskrevet som Øster wælyngh.

Øster Velling hørte under Middelsom Herred, som hørte under Hald Len og senere Viborg Amt, indtil 1970 hvor landet blev opdelt i kommuner.



Da kom Øster Velling sogn under Langå Kommune og Århus Amt.



Ved kommunesammenlægningen i 2007 blev Øster Velling en del af Randers Kommune, som hører under Region Midtjylland.



## Øster Velling Kirke

Kirken i Øster Velling er egentlig kun 117 år. Den gamle kirke var nemlig på grund af forfald blevet revet ned i 1875 og genopført delvis med benyttelse af de gamle granitsten, eller kvadersten, som man kalder de kasseformede firkantede sten, man ofte brugte i Middelalderen til kirkebyggeri.

Klokken i Øster Velling Kirke er en af de ældste i landet. Den er støbt af en ukendt støber engang i 1300-tallet. Det menes, at der kun findes 2-3 klokker her i landet, der er ældre.

Døbefonten i Øster Velling kirke er af granit med en ejendommelig og vist ret sjælden prydelse. Fire mandshoveder siddende på en lang stang, der ender i en pilespids. Det hele hviler på en klobase. Døbefonten er sandsynligvis ligesom 1500 andre landsbykirkers døbefonte fra 1100-tallet.

Præstegården er opført i 1635, og i 1924 er præstegården opført i sin nuværende skikkelse. Præstegården husede indtil 2023 præsten for Øster Velling, Helstrup og Grensten kirker.

## Øster Velling forsamlingshus

I 1899 blev Øster Velling forsamlingshus bygget af byens borgere. Forsamlingshuset blev bygget, for at man havde et sted at mødes. Det blev brugt til fester, idræt, politiske møder, dilettant, folkedans mm. Helt fra starten af var det et interessentselskab, som blev huset drevet af en bestyrelse, der blev valgt mellem byens borgere. Huset er i årenes løb blevet udvidet og bygget om, så det fremstår moderne og tidssvarende, men stadig med det oprindelige præg.

### *Udvikling i forsamlingshuset*

Huset blev bygget i 1899 og inden for de næste par år kom der et gas, og der blev indlagt vand og el. I 1921 blev skænkestuen brugt til udbetaling af mælkepenge, og der kom cementgulv i køkkenet.

Midt i 20'erne brændte en gård i byen, og forsamlingshuset var i en periode lånt ud til beboelse. I starten af 30'erne lånte man 4000 kr. for at kunne udvide huset, og i 1956 blev der bygget om igen. Kvægavlsforeningen skænkede en bankbog med 122 kr. og 15 øre til projektet.

Sognerådet skænkede i 1970 5000 kr. så der kunne installeres centralvarme og oliefyr, og i 1972 blev yderligere 5000 kr. skænket, pengene blev brugt til kraft i køkkenet samt nye gardiner.

I 1982 ramte kvindefrigørelsen Øster Velling, da der for første gang kom en kvinde i bestyrelsen, ydermere blev hun formand. Den handlekraftige formand(kvinde) fik gennemført at der blev lånt 50.000 kr. som blev brugt til nye toiletter, ventilation i køkkenet, og nye vinduer i sydsiden af huset.

Da den gamle brugs i Øster Velling i 1989 blev nedlagt modtager huset 168.000 kr, som blev brugt til nyt køkken, nye vinduer i nordsiden af huset, nyt gulv i skænkestuen, klinkegulv i garderoben og service til 100 personer.

Så gik der mange år, hvor der ikke skete meget, og huset var efterhånden meget nedslidt. I 2003 samlede man godt 60.000 kr. ind blandt byens borgere, og som en nødløsning kom der tagpap på det eksisterende tag.

I 2008 blev der renoveret i køkkenet, med industriovn og nye køkkenelementer, her donerede Anker og Grethe Laursen 125.000 kr. til projektet. Der blev også samlet et beløb ind i byen.

I 2016 blev Forsamlingshuset opgraderet, Der blev sat nye vinduer og døre i, lagt nyt tag, lavet nye toiletter, lavet en terrasse, samt handicap faciliteter.

I 2019 blev køkkenet totalrenoveret.

I 2023 blev vi ramt af den grønne bølge og fik installeret en luft til vand varmepumpe.

## Byudvikling

I Øster Velling var der ingen legeplads eller andet område til byens børn og unge. Derfor besluttede bestyrelsen i 2008 at lave en legeplads på den gamle petanque bane. Der var ingen penge til rådighed, så forsamlingshuset betalte for de dele som kostede penge, og alt tømmeret blev sponsoreret af forskellige borgere i byen.

i 2023 lavede vi legepladsen om til et hyggeområde med pannabane, en pavillon og et biodiversitet område.

## Området omkring Øster Velling

Byen ligger på toppen af en blød bakken, der skråner ned til Nørreåen. Før man kommer til åen går man igennem Øster Velling skov, som er en lysåben blandet løvskov. Området er præget af de mange kilder, der springer forskellige steder. Engene med en overdådig flora og fauna er et besøg værd

I området omkring Øster Velling ligger der adskillige gravhøje.

Den nok mest berømte er Mandbjergvej, som blev sløjft i 1880. Her fandt man 3 sten med samme helleristninger, det er det eneste fund af sin slags i Danmark.

Ved Vandmøllevej i Øster Velling Skov står to af granitstenene, den tredje blev overført til Nationalmuseet mod en erstatning på 10 kr. I dag er stenen dog på Randers Museum.

Her kan man se de indhuggede geometriske cirkelmønstre fra bronzealderen. En fredningssten i granit markerer stedet. De to såkaldte helleristningssten står nær deres oprindelige plads.



Ved Vandmøllevej i udkanten af Øster Velling Skov står to granitsten med indhuggede cirkelmønstre fra bronzealderen. I dagslys er det så godt som umuligt at se helleristningerne. Der er derfor brugt billedmanipulation for at illustrere, hvordan stenene oprindeligt har taget sig ud.

## I dag

Der er ca. 200 indbyggere i Øster Velling og der ligger ca. 60 huse inden for byskiltet. nærmeste indkøbsmuligheder er i Langå, Ulstrup og Stevnstrup, som alle ligger inden for 6-8 km. Vi har 11 km til motorvejen, 14 km til Randers midtby, 51 km til Aarhus midtby og 35 km til Viborg midtby

Vores sportsforening er i dag sammenlagt med de andre små foreninger i Øster Velling, Helstrup og Stevnstrup og hedder IF Alliancen, som holder til i Stevnstrup. I de andre små byer omkring os, er der desuden et aktivt sportsliv, hvor man har mulighed for at deltage i et utal af aktiviteter. Byen har et aktivt og velfungerende forsamlingshus som i 2016 til 2018 gennemgik en gennemgribende opgradering, så huset i dag fremstår tidssvarende. Tæt på forsamlingshuset ligger Keglehaven som er et biodiversitet område med en pannabane, hængekøjer, grillhytte samt en bålplads.

Kirken hører til Øster Velling, Helstrup og Grensten pastorat.

Erhvervslivet i Øster Velling blomstrer, der er mange store og små virksomheder i byen. Der er alle slags firmaer lige fra smedje og landbrug til grafisk designer og kunstnere. Der er et godt samarbejde mellem byens borgere og erhvervslivet.

Det lokale engagement i Øster Velling er stort, rigtig mange mennesker deltager i forsamlingshusets arrangementer, samt i at udvikle området til gavn for alle. Der er også et godt sammenhold på tværs af alder og interesser, og rigtig mange hjælper gerne hinanden i hverdagen.



## Udfordringer

Den store udfordring i Øster Velling er, at vi ligger helt i udkanten af Randers kommune.



Før kommunesammenlægningen i 2007 hørte vi under Langå kommune. Langå kommune bestod hovedsageligt af små byer med så nogenlunde samme udfordringer, så det var nemmere at blive hørt.

Randers kommune havde i starten svært ved at huske, at vi også hørte til kommunen, og vidste ikke rigtigt, hvad de skulle stille op med de små landsbyer, som de pludselig var blevet belemret med. Før sammenlægningen havde Randers kommune ca. 8 % af deres indbyggere boende uden for byskiltet, men efter 2007 stod de pludselig med 39 % indbyggere uden for byskiltet. Der gik ca. 8 år efter kommunesammenlægningen, før Randers Kommune fik en landdistriktspolitik.

Den største udfordring ved at være endt i Randers Kommune i stedet for Favrskov Kommune er, at vi har mistet vores bus som altid har kørt gennem byen fra Randers til silkeborg

Det har gjort det meget svært, at være en lille fisk i en stor dam.

## Udviklingsplan

### Opstart af udviklingsplan 2007

I 2007 satte en gruppe borgere sig sammen for at lave en plan for Øster Velling og omegn. Planen resulterede i projektet Magneter i Øster Velling.

#### *Magneter i Øster Velling*

Projektet Magneter i Øster Velling har som formål:

At samle byens borgere, herunder børn og unge, om en række fælles målsætninger for byens fællesskab, byens fysiske fremtoning og byens erhvervsmæssige og private aktivitetsmuligheder. Igennem en række forskellige aktiviteter og fælles projekter skal vi undgå den negativt virkende udviklingsspiral. For det første ved i fællesskab, at nyetablere og realisere en række synlige fælles faciliteter for borgere og potentielle tilflyttere og for det andet ved at byens potentialer og muligheder præsenteres aktivt.

Projektet Magneter i Øster Velling har som formål, at etablere og renovere en flersidig række af fælles faciliteter, rekreative fælles områder og forskønne den lille landsbys udtryk. I kraft af disse magneter ønskes det at stimulere og forbedre landsbylivets fritid, kulturelle og erhvervsmæssige udfoldelsesmuligheder, kvalitet og fællesskab. Gennem denne styrkelse øges landsbyens attraktivitet for nuværende beboere, men også for familier mfl. som overvejer at flytte til landsbyen.

Projektet forfølger således en række generelle almennyttige samfundsformål:

- Bæredygtig udvikling af landdistrikter
- Forbedring af almene rammer for erhvervs-, iværksættere og levevilkår.
- Forbedring af børns levevilkår og udfoldelsesmuligheder
- Forskønnelse af bymiljøer
- Stimulering af almennyttige fællesskaber

Projektet blev gennemført i 2008

#### *Fiber Bredbånd og mobildækning*

I 2010 var huspriserne i bund, og der stod en del tomme boliger i Øster Velling. En gruppe under Øster Velling Forsamlingshus tog kontakt med de lokale ejendomsmæglere for at høre, hvad der skulle til, for at folk havde lyst til at bosætte sig i et skønt område med kort afstand til tog og motorvej. Svaret fra ejendomsmæglerne var meget klart, fiberbredbånd og bedre mobildækning.

I december 2011 blev der opsat en mobilmast i nabobyen Vester Velling, og i løbet af de næste par år, fik flere og flere mobiludbydere deres udstyr op i masten.

Så var der kun fiberbredbånd tilbage at arbejde på.

I 2012 var der en underskriftsindsamling i Øster Velling og opland, hvor interessen var enorm. De kommende år arbejdede et udvalg målrettet på at overtale Energimidt til at grave, samtidig med, at vi forsøgte at påvirke politikerne, til at hjælpe os med at få fiber til egnen.

I foråret 2016 kom Energimidt så endelig herud med deres kampagne, og de oplevede en kæmpe interesse for at komme på. I juni var fiberen etableret inden for byskiltet, så vi arbejder videre på at få fiberbredbånd etableret i oplandet omkring Øster Velling.

## *Landsbyen i naturen, Naturen i landsbyen*

I 2015 satte et nyt udvalg sig så sammen og definerede det hidtil største projekt, siden vi i 1200 tallet byggede kirken.

Der blev åbnet op for et gennemgående stisystem og lavet en lille bro over Vandmøllebækken. På den gamle Kegleplads blev opført en infostander, så vi fremover kan informere hinanden om, hvad der rører sig. Vi gik efter en total opgradering af vores kulturarv, forsamlingshuset. Taget blev skiftet, væggene blev isoleret, vinduer og døre skiftet, gulvet blev skiftet, alt blev malet og murværket udvendigt blev renoveret.

Projektet Naturen i landsbyen, Landsbyen i naturen har som formål at:

Genetablerer kulturværdier og sammenhæng i Øster Velling og omegn  
Rationaliseringen af landbruget, moderniseringen af produktionsformerne, afviklingen af landsby erhvervene og "pendler kulturen" har medført en række u hensigtsmæssige afkoblinger som dette projekt søger at genetablere: Landsbyen har mistet den ligefremme adgang til naturen fordi stisystemer og andre traditionelle adgange er forsvundet.

Oprindelige kulturelle og arkitektoniske udtryk og værdier er gået tabt – eller ved at gå tabt – på grund af rationalisering, effektivisering eller mislighold.

Beboernes brug af naturen er indskrænket og kan bedst karakteriseres som tilskuerens rolle. Beboernes brug af landsbyer og landsbyfællesskaber forsvinder på grund af manglende samlingssteder.

Projektet blev afsluttet 1 oktober 2016

## *Den globale IT landsby*

Projektet Den globale IT landsby har som formål:

Den direkte onlineadgang til informationsfundet åbner helt nye perspektiver og muligheder for samfundsborgere. Principielt er forholdene ens uanset om man bor langt ude i landdistrikterne i, Aarhus, København eller New York. Med IT faciliteter og AV-udstyr ønsker vi at installere denne "tænkning" og indfri nogle af disse perspektiver og potentialer i landsbyen. Nogle oplagte eksempler er adgang til forelæsninger og fjernstudier i såvel DK som andre steder. Via husets opmærksomhed og "reklame" for disse muligheder og potentialer kan interessen og brugen stimuleres. I første omgang tænker vi på fælles arrangementer hvor foredrag på folkeuniversitetet følges og drøftes, men i yderste perspektiv er det jo muligt at oprette en studiegruppe der følger og gennemfører et fjernstudie.

Projektet blev afsluttet i juni 2017.

På baggrund af vores forbedrede IT situation, blev vi udvalgt til at være en del af et pilotprojekt hvor vi var borgerservice i dit nærområde for Randers Kommune.

Vi var også med fra starten da Folkeuniversitetet i Aarhus inviterede til livestream og forelæsning. Vi er fortsat med og viser alle livestream foredragene forår og efterår.

## *Go mad sammen – med alle aldre*

I 2019 lykkedes det os at fundraise knap 600.000 kr. til at få vores forsamlingshus køkken opgraderet, så det kan bruges til undervisning. Her blev indsat store industri, køle- og fryseskabe, stor kaffemaskine, nyt gaskomfur, emhætte og et ekstra stålbord med vask så opvask og mad kan holdes adskilt.

Køkkenet var færdig maj 2019

Køkkenet er i dag meget mere anvendeligt både til når vi laver mad til fællesspisninger, men også når pensionisterne underviser børnene i madlavningens ædle kunst.

Vi har holdt "slagt en gris dag", hvor vi kunne følge 2 slagtere, da de skar grisen ud. Vi fik forklaret hvad de forskellige udsæringer kan bruges til og så spiste vi store mængder flæskesvær.

## *Nærvær, motion og sammenhold – det gode børne-/unge-liv i Øster Velling*

I foråret 2023 afholdt vi et borgermøde for både børn og voksne, og her ønskede børnene sig en Pannabane og de unge et hænge-ud sted. De kunne også godt tænke sig at få nogle hængekøjer. Der blev også foreslået et område med biodiversitets planter og et bålsted.

I sensommeren 2023 byggede vi en 8 kantet pavillon med sedumtag med 2 bordbænkesæt, en grill, et bålsted og en pannabane. Hele området omkring blev plantet til med biodiversitets planter og der blev anlagt en sti med stenmel..

Vi afholdt en navnekonkurrence, og navnet blev Kegløhaven.

## *Rengøringsrobot til forsamlingshuset*

Efter alle vores forbedringer i forsamlingshuset, er aktivitetsniveauet steget meget. Vi har Yoga og foredrag på ugentlig basis og der afholdes ofte møder i huset. Det har givet os en udfordring med øget behov for rengøring, da det ikke er behageligt at ligge på gulvet og lave yoga når gulvet er beskidt. Vi fik et tilskud fra Lions i Langå til indkøb af en rengøringsrobot. Lion sørger nu for at huset altid fremstår rent og indbydende.

## *Den grønne omstilling i Øster Velling*

I efteråret 2023 havde vi samlet penge sammen til at få skiftet vores oliefyr ud med en luft til vand varmepumpe. Så fra den 12 december 2023 har vi varmet huset op med grøn energi. Vi havde også søgt penge til at få automatiseret styringen af varmen, så alt kan styres fra en app på mobilen. Vi var så heldige at vi var overfinansieret, så der blev råd til at isolere rummet over skænkestuen, så det nu er klar til fremtidig brug.

Efter en hård vinter 23/24 fandt vi ud af at vi ikke havde radiator areal nok i forgang, handicптоilet og køkken, så vi søgte 20.000 kr til at få sat større radiatorer op. Også på dette projekt blev vi overfinansieret. Vi fik lov til at bruge de sidste 20.000 kr på hulmursisolering.

## *Multifunktionel infostander i Øster Velling*

Efter 9 år med den gamle infostander kan vi se at vores behov har ændret sig, infostanderen var i forfald og byens børn har på vores borgermøde pointeret at de mangler et ly, som de kan benytte når de venter på skolebussen. Det gamle busskur blæste omkuld i 2001 og der blev ikke sat et nyt op. I de sidste 9 år har

børnene stået i ly under vores infostander, som godt nok har et tag, men ingen vægge. På borgermødet blev der brainstormet på, hvad der ville være af muligheder i en multifunktionel infostander. I dag har vi en fin 6 kantet hytte med bænke og lys så børnene har et sted at vente på bussen. På væggen ud mod GI Silkeborgvej kan vi hænge informationer op og her er også lys. Der er nu lys til vores juletræ også. Uden for infostander/buslyet er der opsat en Stangpaddel som kan benyttes af alle.

## Hvad vil vi gerne opdateret foråret 2026

- Samarbejde med Lokalkarkivet i Langå om bevarelse af byens historie. Vi har et forløb i gang med arkivet, hvor vi får sat navne på personer på de billeder som arkivet har. Ud fra de oplysninger vi kan trække ud af billederne samt ved samtale med de ældre i byen, ønsker vi at lave et skriv om Øster Velling og omegns historie. Vi vil også gerne have lavet noget materiale som vi kan hænge op i vores infostander.
- Samarbejde med menighedsrådet om foredrag og andre aktiviteter. Samarbejdet er kommet godt fra start, vi arrangerer foredrag og sognevandringer sammen.
- Udvikle byen med mulighed for at bygge flere huse. Vi har haft flere forespørgsler fra folk der gerne vil flytte til byen, vi er begyndt at undersøge muligheden for at udstykke byggegrunde i byen.
- Byforsknelse. Evt. sørge for at faldefærdige huse fjernes, sørge for at byen fremstår pæn og ren. Vi har et vandrelav i byen, som sørger for at samle affald op, når de går på deres ugentlige tur. Vi arbejder på, at området omkring vores byskilte bliver forskønnet, det kan gøres ved at sætte forskellige blomsterløg omkring byskiltene. Vi har i 2020 søgt om områdefornyelse men fik i stedet for bevilliget byfornyelse. Det arbejdes der i stedet for på.
- Bedre vilkår for de handicappede, lidt flere forbedringer i forsamlingshuset, og bedre adgang til naturen. Vi har fået lavet bedre adgang til forsamlingshuset med gummikiler omkring yderdøren. Vores nye hyggeområde Kaglehaven har også handicapadgang.
- Folder om byen til nye indbyggere. På det sidste borgermøde nedsatte vi en arbejdsgruppe som er begyndt at skrive på folderen
- Hjertestarter, det er et stort ønske fra hele byen at få en centralt placeret hjertestarter. Vi har fået en hjertestarter og der er flere uddannede hjerteløbere i byen. Vi holder løbende hjertestarterkurser.
- Afholde Lan party
- Flere affaldsspande til bl.a. hundeposer. Det blev besluttet at vi opfordre folk til at sætte et klistermærke på deres skraldespande hvis man må bruge affaldsbeholderen til hundeposer
- Julepynt i byen, evt. med lys Vi har julelys og pynt i infostanderen.
- Den trygge landsby (vejsikkerhed i form af vejchikaner, vejspejle, mm.) Vi undersøger, hvad byens borgere siger til flere chikaner og gadespejle, inden vi tager kontakt med kommunen.
- Montre til "Brugsuddelerbogen, pokaler mm". Vi har en lokal snedker som arbejder på at lave en montre
- Flere grønne områder.
- Teqball bord mm.
- Basketball
- Infostander med buskur, digitale infostander. Vi har afsluttet projekter og det er blevet rigtig fint og børnene er glade for at kunne komme i læ for vind og vej
- Der har været et stort ønske om et fællesskab omkring mosteri udstyr, bryggeriudstyr og der har været flere som ønsker sig et bistade. Vi arbejder på at komme i gang med projektet og er nu klar til at ansøge fonde om hjælp til finansiering.

## 10 gode grunde til at vi holder af at bo i Øster Velling

1. God mobildækning
2. Lynhurtigt fiberbredbånd
3. Gode muligheder for at drive erhverv
4. Fremtidssikring af vores fælles værdier
5. Der er et meget aktivt forsamlingshus
6. Der er plads til at udvikle sig selv og lokalområdet
7. Der er altid hjælp at hente hos naboerne
8. Fællesskabet er i høj kurs
9. Vi har en dejlig natur med gode muligheder for friluftsliv
10. Attraktivt børne/ungdomsliv hvor der er mulighed for medindflydelse